

ZAKRES PRAC KONSERWATORSKICH

ZABYTKOWEJ KAPLICZKI

w Ścigowie (gm. Strzeleczyki)

Opole, marzec 2020

opracował:
konservator dzieł sztuki
Rafał Rzeźniczek

GALERIA SZTUKI „AUTOR”
Rafał Rzeźniczek
45-015 Opole, Rynek 10/1A
tel./fax 77 454 3353, kom. 60 294 525
NIP 7542606099

I. DANE OBIEKTU.

- Miejscowość: Ścigów, skrzyżowanie ul. Opolskiej i Leśnej.
- Obiekt: zabytkowa przydrożna kapliczka kubaturowa.
- Czas powstania: ~ I poł. XX w..
- Użytkownik obiektu: Urząd Miasta Strzeleczki.
- Materiał i technika: kapliczka murowana z cegły czerwonej licowej fugowanej zaprawą wapienno-piaskową i (wtórnie) cementową; dach dwuspadowy kryty nową dachówką ceramiczną, elewacje szczytowe zakończone tzw. ogniomurem z profilowanym gzymsem i narożnymi wieżyczkami zwieńczonymi czworokątnymi ostrosłupami - od frontu. Otwór wejściowy oraz tynkowane blendy bocznych elewacji obramowane profilowaną ostrołukową opaską; nad wejściem mała profilowana nisza; w szczycie dachu metalowy krzyż. Drzwi drewniane dwuskrzydłowe przeszkolone w górnej części, zamykają wnętrze kapliczki z figurą św. Jana Nepomucena na przyściennym ołtarzyku. Wnętrze tynkowane zaprawą mineralną, malowane wspólnie; cokoły ścian, posadzka i próg wejściowy z kafli ceramicznych (~lata 90-te).

II. STAN ZACHOWANIA.

Zewnętrzne warunki usytuowania w sposób bezpośredni przyczyniły się do pogorszenia aktualnego stanu zachowania ceglanej kapliczki. Były to czynniki fizyko-chemiczne, uszkodzenia mechaniczne, narażenia biotyczne, oraz wtórne nieautorskie zmiany.

Zanieczyszczenia emitowane z powietrza (typu: sadze, pyły, smółki, itp.) spowodowały ogólne zabrudzenie powierzchni murów. Proces ten spotęgowały dodatkowo agresywne gazy krążące w powietrzu (np. takie jak tlenki siarki czy tlenki węgla), które wraz z wodą przeniknęły w głębsze struktury murów i tam razem z rozpuszczonym spoiwem utworzyły po wyemigrowaniu do powierzchni trwałą „fałszywą patynę”. W miarę jej kondensacji oprócz niekorzystnych zmian estetycznych formowały warstwę uszczelniającą, która sukcesywnie ogranicza naturalną zdolność penetracji kapilarnej tworzywa ceramicznego. Sprzyja to dodatkowej akumulacji szkodliwych podpowierzchniowych soli powodujących pęcznienie podłoża w procesie krystalizacji.

Zaistniałe czynniki doprowadziły do licznych miejscowych rozwarstwień i wykruszeń wierzchniej struktury cegieł. Widoczne są także pęknięcia wątków, większe ubytki spoin i pojawienie się mikroflory w okolicach szczytów elewacji w wyniku przecieków wody od strony zadaszenia (powstałe prawdopodobnie jeszcze przed wymianą pokrycia dachu – obecnie położona jest nowa dachówka karpiówka). Na skutek przeprowadzanych napraw i remontów

znaczące fragmenty wątków zostały przespoinowane fugą cementową która wprost wzmogła procesy destrukcyjne poprzez znaczne ograniczenie infiltracji powietrza.

Innym problemem systematycznie niszczącym wewnętrzne struktury murów kaplicy jest stałe podciąganie wody kapilarnej od strony posadowienia z uwagi na brak prawidłowej izolacji fundamentów, a zastosowanie do napraw szczelnych fug tylko sprzyjało procesowi zawilgocenia. Efektem jest intensyfikacja wszystkich szkodliwych czynników: liczne wykruszanie spoin i formy wątków ceglanych, większe zanieczyszczenie, wykwity solne czy porost mikroflory.

Wystrój mineralny elewacji w postaci opasek drzwi, blend oraz gzymsu szczytowego posiada mocno uszkodzoną formę powierzchni z miejscowym całkowitym zniekształceniem rysunku profili. Wyprawy zabytkowe są wtórnie przeszlichtowane i kilkakrotnie przemaalowane z widocznymi obecnie spęcherzeniami i odspojeniami farb i zapraw.

Do kapliczki prowadzą wstawione współcześnie drewniane drzwi, które posiadają naturalne uszkodzenia eksploatacyjne, aktualnie przemaalowane na ciemno-brązowy kolor.

Posadzka, cokoły ścian oraz półka podtrzymująca figurę Nepomucena wyłożone kaflami ceramicznymi (współczesnymi). Ściany wewnętrzne kaplicy poddane w ostatnim okresie pracom remontowym z wymalowaniem powierzchni.

Kaplica nie posiada otworów wentylacyjnych wnętrza.

III. ZAKRES PRAC KONSERWATORSKICH.

Z uwagi na niedawno wykonany remont wnętrza kaplicy – lokalne naprawy tynków i przemaalowanie, przedmiotowy zakres prac odnosi się do struktur zewnętrznych elewacji – aktualnie wymagających przeprowadzenia renowacji z zakresu prac techniczno-zachowawczych i estetycznych.

A. Fundamenty.

- Izolacja pozioma
- po wywierceniu otworów na linii poziomu gruntu w odpowiednich odstępach, oczyszczenie przestrzeni sprężonym powietrzem;
- wprowadzenie specjalistycznego tworzywa uszczelniająco-krzemionkowego metodą niskociśnieniową;
- zamknięcie otworów zaprawą iniekcyjną o zdolności pęcznienia.

- Izolacja pionowa
 - odsłonięcie do poziomu spodu fundamentów po kolei każdą ścianę kaplicy z osobna, odczyszczenie ze wszystkich zabrudzeń, humusu, korzeni, luźnych części;
 - zagrunтовanie podłoża bezrospuszczalnikowym preparatem koncentrującym;
 - po uzupełnieniu ubytków (cegła, zaprawa) i wyrównaniu podłoża szpachlówką odporną na siarczany, nałożenie dwu uszczelniających, warstw (mineralnej i bitumiczno-polimerowej) – dedykowanych do podłoża zabytkowych;
 - zasypanie wykopów z sukcesywnym zagęszczaniem z ochronną matą zabezpieczającą przed uszkodzeniem przepony.

B. Wątki ceglane.

1. Wstępne wzmocnienie miejsc najbardziej zdestruktowanych z zastosowaniem preparatu opartego na estrach kwasu krzemowego.
2. Usunięcie zniszczonych spoin (w tym wtórnych - cementowych), poprzez mechaniczne, ostrożne wykucie oraz podcięcie zapraw. Usunięcie cementowych pseudo-napraw w miejscach ubytków cegły.
3. Odczyszczenie lica cegły przy użyciu lekko kwaśnego środka w postaci pasty przeznaczonej do usuwania zanieczyszczeń organicznych z podłoża ceramicznych. Reakcje preparatu należy usuwać metodą hydromechaniczną z użyciem gorącej wody lub pary.
4. Zniszczenie porostu mikroorganizmów połączone z zabiegiem dezynfekcji preparatem biobójczym.
5. Odsolenie wątku ceglanego w miejscach najbardziej skorodowanych.
6. Konsolidacja strukturalna osłabionych wątków ceglanych środkiem zawierającym estry kwasu krzemowego. Opóźnienie odparowania preparatu w warunkach zwiększonej wilgotności poprzez osłonięcie folią PE do czasu całkowitego wytrącenia żelu krzemionkowego.
7. Wypełnienie i sklejenie ewentualnych szczelin i pęknięć w strukturze muru metodą iniekcji, z użyciem bezskurczowego spoiwa hydraulicznego o dobrej penetracji oraz z zastosowaniem płynnej żywicy o niskiej lepkości (w zależności od aplikacji miejsca). Dodatkowe wzmocnienie pęknięć sięgających w głąb muru prętami osadzonymi w konstrukcji.

8. Uzupełnienie ubytków formy cegieł w mineralnej zaprawie renowacyjnej przeznaczonej do tego typu ceramiki o odpowiednio dobranej frakcji i kolorystyce. Większe rekonstrukcje wzmocnić należy nierdzewnym zbrojeniem klejonym do wątku. W przypadku napraw cienkowarstwowych zaprawę modyfikować preparatem zwiększającym przyczepność i plastyczność oraz zmniejszającym wodochłonność.
9. Uzupełnienie ubytków spoin z zastosowaniem uelastycznionej zaprawy mineralnej (z dodatkiem wapna lub trasu).
10. Po całkowitym związaniu i wyschnięciu zaprawek zabezpieczenie powierzchni mineralnych na drodze hydrofobizującej impregnacji roztworem silanowym, co będzie niezbędnym elementem renowacji technicznej.
11. Ewentualne lokalne retusze kolorystyczne cegieł oraz miejscowe scalenie barwne spoin (metodą laserunku i punktowania), przy użyciu hydrofilnych półprzeźroczystych farb przeznaczonych na podłoża mineralne.

C. Wyprawy zabytkowe.

1. Odczyszczenie powierzchni wypraw mineralnych z nawarstwień przemalowań na drodze chemicznego zmydlania preparatami zmiękczejącymi powłoki olejne i emulsyjne w postaci past i żelów oraz mechanicznie z pomocą odpowiednio profilowanych narzędzi.
2. Usunięcie zapraw po przeprowadzonych wcześniej remontach zniekształcających rysunek profili gzymsu i opasek.
3. Profilaktyczna dezynfekcja zapraw mineralnych środkiem opartym na związkach heterocyklicznych działających bakterio-, grzybo- i glonobójczo.
4. Konsolidacja osłabionych profili i tynków alkalicznym roztworem krzemianowym (hydrofilnym).
5. Wypełnienie ewentualnych szczelin, spękań i rozwarstwień suspensją hydrauliczną zawierającą upłynniacze. Ewentualne wzmocnienie okolic klejonych spękań poprzez zamontowanie prętów osadzonych w konstrukcji.
6. Uzupełnienie ubytków detalu architektonicznego i tynków a także wyrównanie kształtów profili ciągnionych w odpowiednich zaprawach

mineralnych przeznaczonych do prac renowacyjnych historycznych podłoży, na bazie wapna.

7. Wymalowanie powierzchni wypraw zabytkowych, wg kolorystyki na podstawie badań stratygraficznych - pierwotnych powłok malarskich. Zastosowanie paroprzepuszczalnych farb stabilnych dla promieniowania UV i odpornych na zmienne warunki atmosferyczne.

D. Drzwi drewniane.

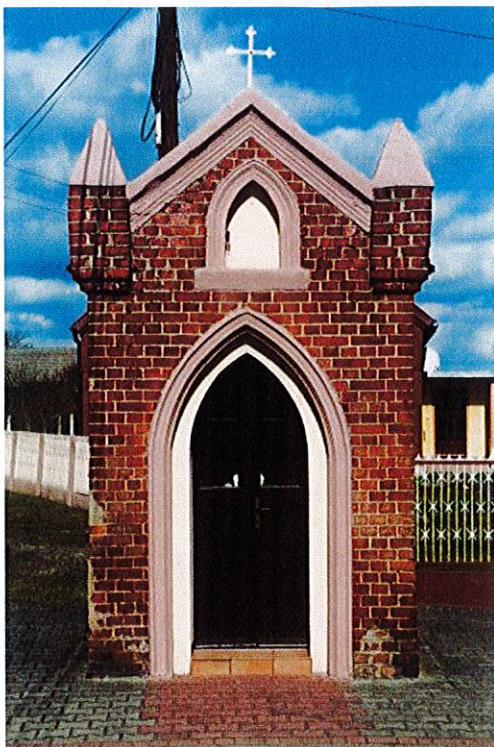
1. Odczyszczenie drewna z warstw wtórnych nawarstwień farb i powłok z użyciem specjalistycznych preparatów chemicznych i mechanicznie z zastosowaniem narzędzi konserwatorskich oraz stolarskich.
2. Usunięcie najbardziej zdestruktowanych fragmentów drewna (uszkodzenia wywołane przez grzyby, owady, uszkodzone przez naturalną korozję).
3. Profilaktyczna dezynfekcja i dezynsekcja drewna specjalistycznymi preparatami bez aktywnego chloru.
4. Impregnacja i wzmocnienie strukturalna drewna specjalistycznymi bezrospuszczalnikowymi środkami.
5. Uzupełnienie ubytków kitem trocinowo-żywicznym o zdolności hydrofilnej.
6. Nałożenie odpowiedniej powłoki dekoracyjnej – transparentnej lub kryjącej (w zależności od efektu renowacji drewna), z dodatkiem środków ochronnych drewna.
7. Należy rozważyć możliwość nawiercenia otworów wentylacyjnych w drzwiach umożliwiających cyrkulację powietrza zapobiegającej kondensacji wilgoci wewnątrz kaplicy.

Uwaga!

Warunkiem dobrego i trwałego efektu przeprowadzonych prac jest bardzo staranne ich wykonanie i bezwzględne przestrzeganie konserwatorskich rygorów technologicznych w tym informacji zawartych w kartach technicznych stosowanych produktów!

Dopuszcza się stosowanie specjalistycznych preparatów wysokiej marki przeznaczonych do prac na obiektach zabytkowych, zapewniających trwałość i efektywność, oraz pod warunkiem uzyskaniu aprobaty autora projektu, nadzoru inwestorskiego i konserwatorskiego.

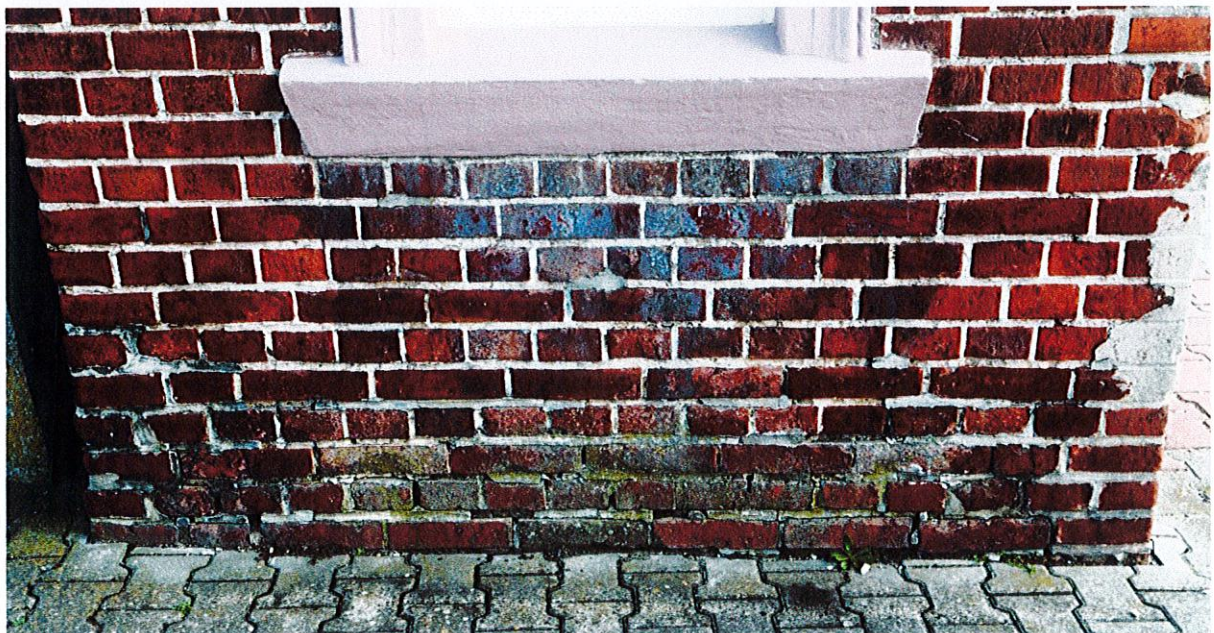
IV. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1,2,3,4. Elewacje kapliczki. Aktualny stan zachowania.

Fot.5. Zniszczenia dekoracyjnych profili. Pęknięcia wtórnej fugi. Zanieczyszczenie cegły

Fot.6. Zniszczenia zawilgoconych wątków. Zanieczyszczenia cegły. Cementowe uzupełnienie naroża elewacji.